

STANISLAV K. NEUMANN

DUB

Vidím strom a sebe a svět,
harmonii a let.

Vidím dřevo jeho jak ramena sedláků
tvrdé, hnědé:
pěsti vedra a mrazu, větru a lijáku
ukovaly je, a lišejníky šedé
ověnčily mu kůru vrásčitou,
rodíce a množíce se pod jeho záštitou.
Země skládala je z nejlepších svých látek
jako veliký venkovský svátek,
když tak z keříku žvatlajícího dětsky
rostlo v košaté stromisko mužně šumící,
rozpráhlo své paže jako atlet řecký,
na nich vztyčujíc korunu kučeravou a hostící
život ptačí a hmyzí.

Vidím dřevo jeho krásné, snědé a ryzí;
hoblík stolařův odskakuje od něho jak od zvonoviny,
ale vidím křesla s hradními slečnami,
stoly s trnožem, s číšemi medoviny,
v selských jizbách legátky s dlouhými nohami,
s vyřezávanými srdci;
vidím trámy a fošny, svět možno na ně vrci,
v krbech polena a dobrý jejich plamen,
koly ve vodách měnící se v kámen —
zatímco tu datel do kůry buší, mláďata v hníždě piští,

Oh, jak drží jej! Oh, jak pojí jej s domovinou,
koloběhu mízy napomáhajíc, žíznivé!
Vidím tajemnou proměnu látek v jeho kořání,
a již kořání nevidím, vidím děj, jenž míjí,
síly křižující se šíré ve tkáni,
krajku života, symfonii...

Vidím strom a život, sedě v jeho nitru,
smysly mé se podobají letnímu jitru.

bzučí hmyzy, květům dávají své pocely,
míza vystupuje v nejvyšší ševely,
zatímco tu dětská ručka snad po žaludech se vzpíná,
plyne život, strom a já a svět, a každá chvíle příští
táž jest a přece jiná...

A již dřeva nevidím, vidím děj, jenž vzrůstá:
nahore a dole se líbají tisícera ústa,
aby uprostřed dubové tělo
žilo, rostlo a mohutnělo.

Vidím nahore korunu jeho a každý zvláště lupen,
napadený, beroucí a rozdávající pokojně,
čím jest na větvi a čím jest neseskupen,
dění věčného účastný přehojně.
Vánku každému něco dá a vezme od každého,
s dechem světů dech se mísí jeho,
z jihu sladkost má, ze severu tvrdost,
a přec prostý jest jako dětská hračka,
vystříhaná panenka z papíru, zelená značka,
a přec chybí mu hrdost.

Vidím tajemnou chemii v jeho koruně.
A již koruny nevidím, vidím děj, jenž plyne.
U nás na dvoře suší jeho listí, na stlaní, a do vůně
celý stápejí dům, do vůně, z které se line
les a slunce, deště, větry;
u nás dýchají nesmírné kilometry.

Vidím dole kořání jeho, pronikající hlínou,
hledající a horlivé.

Oh, jak drž
koloběhu m
Vidím tajem
a již kořání
síly křižují
krajku živo

Vidím strom
smysly mé

KAREL ČAPEK

VE VĚKU MLADÉHO ŽIVOTA

Skrz **mezery**, jež **mezi lidmi** jsou,
jsem viděl **věci daleké a nesmírné**,
a byl jsem **mezi nimi**, **osamocený**,
tak **jako ozvěna či výkřik mezi skalami**.

Na takové skále jsem byl, sedě na vlastních nohou,
a **moře hučelo** něco, strašné a půvabné,
a děl jsem: Nevolej mne, nyní mne nech, a **jednoho dne**
budeme spolu plout, a jednoho dne
i já se zastavím, nestaraje se kde,
všem lidem divný, neznámý a němý,
nemaje pro nikoho zájmu, ani slova, ani hany.

Než **do té doby** ničeho nelituji
a ničemu nechci uniknout:
podoby, tváře, jež se přibližují,
přistupte jen a naplňte každý kout!

To tedy je **tvář světa**, **hrubá a tvrdá země**,
tíživá půda, jež věší únavu na mne
a na rtech ssedá se mi, palčivě hořký prach,
když trápím se chodě a místo na zemi měně,
a **přece tak skvělá!** Co všechno viděl jsem na ní,
já tady to mám a nemohu z hlavy to zahnat,

— **nesčetné tváře! Vzrušující pohled do slunce**,
ohnivý úder z nebe, útrapa ohněm,

když spálen žárem, hrst hlíny na polední skále,
jsem přijal bolestné znamení ohně,
vnitřní plamen, jazyk neúnavný, jenž mne pálí,
planoucí žízeň vznícení.

Mizivé podoby, plynoucí hodiny u vody,
jaké to opouštění, jaké uplývání,
zapomenutí na jaký žal, jaká životní ztráta,
přicházení a odcházení, tisíc změn neviditelných.

Podoby bolesti! Ty, jež svíráš srdce
rukama neobratnými; toť láska; toť úsměv
na růžových rtech za jitra letního
uprostřed rosných květů, procházka letní,
toť láska v rozkvětu, přeletný pohled radosti,
hra, pouhá hra, pouhá bolest, ne více než sen,
jen vábení, sen, pouhé nic, spící hoře jen,
nic než neklid a zdání bez hranic.

Nic než trýznivý neklid, teskné zjitření nitra,
ty zastřené, tísnivé přízraky vnitřní,
ach, zjevení, stíny, vlající třásně tmy,
tak blízko a podivně; tvář zemřelé
strašná; vzpomnutí a stín
toho os-osudného, stopa ve tmách,
klamavé letmé podoby, zděšení noční,
věci povstalé ze tmy, tmáři, tmáři,
divně skutečné tváře, lháři hodiny noční,

fantomy, zástupy! Tisíce věcí zraňujících!
Ukrutný spěchu! Ustupte, uhněte, naléhavé,

zmatkem zplozené vě
ať myslím na nějaké
na pouhé rozčeření, n

Vteřiny kan
čiré krůpěje
roso přítom
jakou žízeň t
jaká palčivá
dřív než ska
z jakého trv
bych řekl: D

A proto veškeru chut
veškerý úžas před oč
křik hlasů nesčíslnýc
zrychlení bez soulad
mávání praporem sv
nátlak a náraz všeho
příchod, přítomnost

zmatkem zplozené věci, nechte, ať zavru oči,
ať myslím na nějaké nic, na světelnou tečku tančící,
na pouhé rozčereň, na jakousi malou myšlenku:

Vteřiny kanou, průhledné kapky tekuté,
čiré krůpěje bez chuti;
roso přítomné chvíle, kapky stálého plynutí,
jakou žízeň to chcete ukojit,
jaká palčivá ústa na vás se otvírají,
dřív než skanete v zachvění,
z jakého trvání musely byste téci,
bych řekl: Dost, jsem syt — ?

A proto veškeru chuť na jazyk neúnavný,
veškerý úžas před očima! Nesmírné množství a rozložení,
křik hlasů nesčíslných, stoupání bez souzvuku,
zrychlení bez souladu,
mávání praporem světla a mnohost bez omezení,
nátlak a náraz všeho, křik naléhající vteřiny,
příchod, přítomnost a nekonečný proud částí!

JAN Z WOJKOWICZ

HUDBA SFÉR

Když ztichne rušný, lopotivý den,
a v širý, sladěný se sklene ve večer —
tu v okně, k nebetyčné výši zahleděn,
vždy zbožně naslouchám velebné Hudbě Sfér.

Z těch světél nade mnou mi září vítězení,
co u nás, v zemi šera, ještě boj vře tuhý —
i zdá se mi, jak mocné povzbuzení
od předních front pro unavené druhy,
již v zadním voji, v teskném pousmání,
se připravují k odhození zbraní.

Ve výších, s výší, širým, svatým vanem,
ze závratného světů kolotání,
v tom míru bezkonečně v dálku rozeslaném,
jak blahou zvěst, všem, kteří hlavu sklání
v bolestných myšlenkách o žití plodu planém —

Já slyším ji, já cítím, celou vnímám duší,
tu světelnou a požehnaně blahou,
tu volnou, širou, slavnou, hudebnou —
zpívanou celou nekonečnou drahou,
tu grandiózní světů symfonii
stvoření všeho hymnu velebnou —
v té nekonečné výši nade mnou!

Ti, kdo ji zpívají, ti dnes již šťastni jsou!
Po věkovitém trudném zápolení

se smutné látky kletbou tajemnou,
už znají život, v kterém trudu není,
pochyb a sporů, křídel zatížení —
Ti, kdo ji zpívají, ti dnes už šťastni jsou!

Ti, kdo ji zpívají, už vzali osten Zlu!
V sférických výších vzdušné státy Hvězd,
bezhmotná, světelná sdružení Andělů,
už zapomněli, co že práce jest —
dnes ve věčném jen světel hosana,
jak maják v smutná šera našich cest,
z báječné výše svítí nad náma,
by míru v přístavu hlásali blahou zvěst!

Vždyť u nás ještě jinak. — Těžká naše hmota
je ještě plna chmurných, teskných basů:

Půl životna, půl ještě bez života,
je celá škála všechněch zemských hlasů,
jak svoji bojující bytost projevuje
od člověka se všemi jeho trudy,
nemocmi, hříchy, pochybnostmi, bludy,
přes zvíře zjařmené až v nerost poloněmý...

Když činný den svou arzi zahajuje
s všemožných tvorů svojich miliony všemi,
volaje k práci, která ujařmuje,
volaje k boji, který poraňuje
bytosti veškery na naší smutné Zemi:
Slyš, jaká polyfonní směs to chaotická,
věcí a tvorů, zvířecí i lidská,
bytostí — zvuků spolu zápasí!
Bouří se železo kladiva pod úhozy,

v ulicích, v rytmech znásilněných, vozy
hřmí svými kolemy vzpurnými halasy,
sbíjená prkna hřmotí znásilněna,
a zvíře, člověk, pod nákladem sténá.
Gramofon v nároží zvuk flétny přehlušuje,
kramářů hádání zpěv v srdci básníka,
ve slavná zvonůznění chmurný vichr duje,
v nevěstky výsměchu hlas děcka zaniká —
zní výkřik zrození v chroptění bez naděje:
Tak píská, vříská, výská,
tak bouří, soptí, chroptí, naříká,
tak blahoslaví, zapřísahá, kleje —
tak všechno v nesouhlasné změti polyfonní
tu spolu bojuje, a zas se spojuje,
zde sobě uniká, a zas se spolu honí,
hned srocuje se, hned zas zápasí —
tak všechny souzvuky i nesouzvuky,
té nejrůznější noty křiky, ryky, hřmoty
— až k nebi ječivé se nesou ohlasy —
se valí přes sebe, se spolu províjí
půl v hudbě a půl v kakofonii!

A přece slyš — v té smršti drsných zvuků
ty svrchních tónů můžeš slyšet hlas,
jak v moři ostatních by volal po souzvuku,
přežnítí snaže se svých bratří teskný bas!

V tom mnohozvukém, otrásavém skřeku
v té grandiózní kakofonii,
jež ozývá se miliony věků,
od hmoty polospící ke člověku —
co svrchní melodie blahá píseň zní!

Má tutěž slavnou arzi, tytéž čisté zvuky,
touž plesající výš, jak ta, jež vane z hvězd,
touž chlácholivou moc, tisící všechny muky,
touž víry skalopevné nesouc blahověst!

A více, slyš! V té jasné melodii
taková vyšší moc a posvěcení jest,
že zdá se uvádět u větší harmonii
i ony nejmocnější, drsné zvuky z měst.

Že zdá se ti, co slyšíš v čistém znění
z těch svrchních tónů Země a z Hvězd kroužení,
že zde v těch nejdrsnějších už to zárodečně zní —
a tak, že z všeho světa konání a dění,
od písně hvězd do vozů rachocení,
se ozývá týž motiv základní!

Jak motiv téže velké Symfonie,
že celý Vesmír zvučí v šíř i dál,
čím výš, tím vyšší vždy a čistší harmonie —
tak sladěň velebný u chorál!

A věky ladě se vždy v hudby čistší dílo,
že stoupá v tónech stále o to výš,
oč výš a více světů vystoupilo
na svojí pouti v Nebes blahou Říš!

Ó struny rozeznělé v Zeměkouli celé,
vy svaté nástroje pro hudbu příštích Krás!
Tak slibné na poslech, byť ještě neumělé,
být musely jste ještě vcházet ve zápas
svých rezonančních desek s Hmotnou Základnou:

zvuk tř
zvuk du

Ó lad'te
poslouch
lad' s ní
by nást

A kdyko
by v har
tu naslo
jak z dá

Tu veře
ať záře
ji vděčn
vždyť tu

Tu děti,
a zbožn
pak ruk
ať k Zdr
ať ztiší s
co nocí z

Tu hudb
co nejvy
té v duš
když vic
ať uvěří
že Posle

To čiňte
co trud v

zvuk třepící vzpurností rozkladnou,
zvuk dusící netečnou hmotou svou —

Ó lad'te se, ó lad'te! Každý drsný z vás,
poslouchej zbožně onen vyšší hlas,
lad' s ním ten svůj vždy více v stejný ráz,
by nástrojem se stával stále vyšších krás!

A kdykoli dne arze znenáhla se ztiší,
by v harmonické teze přešla u večer,
tu naslouchejte všichni, zbožný pohled k výši,
jak z dálných výší vane blahá Hudba Sfér!

Tu veřeje své všechny vkořán zotvírejte,
ať záře svatá ozáří váš práh,
ji vděčnou modlitbou vždy vroucně přivítejte,
vždyť tu Vám v cestu stelou Bratři ze svých dráh!

Tu děti, mrzáky před domy vyvádějte,
a zbožně ukažte jim na prazích tu zář,
pak rukou svou nad hlavy k výši spějte —
ať k Zdroji Světla toho pozvednou svou tvář,
ať ztiší srdce ruch a naslouchají s Vámi,
co nocí zní širými prostorami!

Tu hudbu s nimi v srdce zavírejte,
co nejvyšší svou blahou naději —
té v duši vždy nejvíce zavznít dejte,
když vichry pochyb, strážní do ní zavějí:
ať uvěří tu blahou, hvězdnou zvěst,
že Poslední Cíl Všeho Velký Souzvuk jest!

To čiňte vše po všechna tisícletí,
co trud váš, pot, ponese vaše zem, —

a vaše píseň bude v prostor zněti
vždy vítězněji nad pazvuků změtí —

Až jedenkrát váš zemský rušný den
se sklene ve velebný, slavný svatvečer,
kdy v milionů zvuků Symfonii,
u klidu světelném se v prostor rozhlaholí
vítězně sladěná, velebná Hudba Sfér!

DUCH

Vrůstí orga
mená spontá
sení Tainova
přisuzovati p
určovalo smě
že prostředí
mlhovina, z
ducha jako o
utvořily *struk*
své indiferent
možnost nov
nizovati tuto
zofická idea, l
pující a samo
instinktem vl
magnetické p
dí ve směru
smyslu obsah
ny možnosti
prostředí nap
sledné souh
za každým u
vězí stroj a u
mého jednot
jeho *názor*.

Spojitost s
moderního u
k prozkoumá

OTAKAR THEER

ZÁZRAKU ŽIVOTA! (FRAGMENT)

Zázraku života,

ty horká, šumná a smavá,
jak jsi mne opila,
jak jsi mne zkouznila,
jak jsi mne zlákala, svábila, sloudila
v ústa svá, ústa svá žhavá.
S tebou můj den byl jediný smích,
bez zítřka večer, bez včera ráno;
v hory, kde kvet jsem sám a tich,
jak protěž u svahů ledových,
přišla jsi, slunka letního slávo,
přišla jsi, hlase, přišla jsi, lásko,
písničku na rtech a smích.

Ještě nikdy jsem neuzřel
oči, jak tehdy *tvé*, zářit a zvát tak měkce!
„Pojď,“ řeklas, „pojď v údolí, k rozžatým oknům, pojď v chýš,
kde se to žije radostně, při zpěvu, lehce,
u jasného ohně, v teplém dotyku těl
budeme šťastni, uvidíš!
Já tvá, ty můj, pojď, drahý! Je k večeru, umřít se nechce.“
I vztáhl ruku — a já jsem šel.

Ó sladká cesto, ó slastný sestupe k lidskému teplu, k chatám,
jež dýmají v podvečer!

Jak, zde dole, krásná byla jsi krásou
všeho, co ze své vyrůstá půdy a šťastno v ní žije!

Jak dovedlas říci životu: Jsem celička tvá

a klesnout mu kolem šíje!

Jak bez bázně byla jsi blahem, jak pokorou líbezná,
ty, dobrá, drahá bytosti, jež v tisícihlasou
bídu melancholie
nesla jsi úsměv jak štědrou minci.

Pro mne, pro mne ruce tvé tkaly
štěstí barvitý šat.

„Ó měj mne rád!“

řekly tvé rty, když ke mně se nachylovaly.

Mně však jen k hrůze. Co z tebe vlídnou zvonilo zemí,
slovo, polibek, smích,
jako by chtělo ohlušit

hudbu výšek, jež zpívá nad horskými ručejemi.

V půlnocích sladkoloktých, kdy srdce mé na tvém bilo,
mne k sobě zval vichr a led;

divnými hlasy já slyšel je pět,

až po nich mé srdce steskem se roztesknilo.

Divné hlasy. Jak ohařů vzteklé vytí,

jak cvrček, jenž zařinčel tmou.

Hihhi! Náš jsi! Holahou!

Ječeli přemlouvaví, štěkali ostražití.

Těžko ublížit ruce, jež krve své teplý ti podává květ.

Leč ve mně byla síla, vyšší než lidský vznět.

Já slzy měl v očích, v nitru však jas,
že hrdinsky údolí malost jsem ze sebe strás.

Ó, ledovce v měsíční mze!

Mne do světlé noci odcházet

vítěze nad tebou, vítěze nad sebou spatřilas.

STANISLAV K. NEUMANN

STŘEVLÍCI

Zmolinou lesní úzkou, příval vypral ji včera,
kameny umyl v ní a schody nanesl z písku,
v stříbrném vzduchu stoupám do zeleného šera
vzhůru a vzhůru, líbám habr, smrček i lísku
pohledem vděčným za všecko.

Divím se srdcím štávelu, hlemýždům bez ulitky,
naslouchám ptákům, sbírám brouky, laskám se s kvítky
a mám se za děcko.

Zmolinou lesní stoupám, a legion očí svítících,
kamkoli hnu se, hledí na mne a zrcadlí smích
zelení, jež se blahem dmou z vláhý po dnech sucha.
Je ticho pod klenbou: ze samých smaragdů je složena,
černé a hnědé sloupy ji nesou, černá a hnědá ramena,
a já mám volného ducha...

Ale teď. Holá! U nohou mých! Cože to chřestí
v tom tichu stráně, jež vláhou nasycena
unyle odpočívá jak pomilovaná žena?
Jako když skřítků ostříčné zbraně zašelestí
v souboji drobném
a zdobném.

Hej, holá! Jsou to dva modří střevlící
po písku, jehličí, kamenech dolů se valící.
Hej, holá! A ty jsi to, lásko,

zlá, nesvědomitá plavovlásko,
která je ženeš objaté po kamenném loži
a hloží!

Jaké to divadlo ve zmoli
na lesní stráni!
Samička prchá a zápolí,
šesterem stehem se brání.

Sameček slepý ze všech sil
za krk ji drží, za kolena.
Tvůj, lásko, dech mu rozpálil
krunýř až do zelena.

Hned dole je, hned navrchu,
a kovově chřestí jich tělo.
Ze svrašťělého povrchu
teď jak by to zadrželo.

A teď zas v pevném objetí
se z kamene na kámen řítí.
Oh, jaké dnes tvé zakletí
jim zchystalo živobyť!

Ale již vítězný sameček
pod sebou drží ji směle,
a jeho bílý údeček
zdvihá se, chvěje se vřele,
dobývá skuliny
pro sladké vteřiny —
oh, lásko!

Tak tedy tě, lásko, potkávám i ve zmolině lesní,
na tvrdých kamenech, na písku sneseném,
a kol nás jaro svlažené a ničeho, co teskní,
ledaže divoženka v úkrytu zeleném
snad lačně, snad zvědavě mým trápí se člověčenstvím
jako já ženstvím.

Je ticho pod klenbou, rozpjatou smaragdově,
jen ptáků hnízdících varovné hvízdají křiky;
stříbrným vzduchem vonným, duchu i tělu hově,
za voláním kukačky jdu, za zlatými pryskyřníky
v aleje spanilé
bez cíle...

JOSEF ČAPEK, KAREL ČAPEK, OTOKAR FISCHER, STANISLAV
HANUŠ, VLASTISLAV HOFMAN, JOSEF KODÍČEK, STANISLAV
K. NEUMANN, ARNE NOVÁK, VÁCLAV ŠPÁLA, VÁCLAV ŠTĚPÁN,
OTAKAR THEER, JAN Z WOJKOWICZ

Almanach na rok 1914
EDICE SKRYTÁ MODERNA

Vydal Filip Tomáš — Akropolis
(5. května 1338/43, 140 00 Praha 4 — Nusle,
www.akropolis.info)
ve spolupráci s Univerzitou Palackého v Olomouci
v roce 2014 jako svou 283. publikaci

Ediční příprava a studie Erik Gilk
Redakce Irena Danielová
Redakční spolupráce, grafická úprava
a sazba písmem Cambria Kristýna Vávrová
Příprava skenů a původní obálky V. H. Brunnera
Studio Lacerta (www.sazba.cz)
Překlad anglického resumé Martin Lukáš
Tisk tiskárna Nakladatelství Karolinum, Pacovská 350, 140 21 Praha 4
Náklad 750 výtisků
Vydání druhé (první v nakladatelství Akropolis), 148 stran, TS 12, 13

ISBN 978-80-7470-069-9

Doporučená cena včetně DPH 199 Kč

ISBN 978-80-7470-069-9

9 788074 700699